

ספר הישר

אבי מרגוליס

אגדה מספרת על ספר אחד, ספר אודות החלקים המוזנחים של ההיסטוריה האנושית. נדלה הוא מכבשני העשן של חורבן בית שני, ומצא את דרכו אל הגולה ואל תהום השכחה. עד שנמצא ופורסם מחדש, להאיר את החלקים האפלים, המוזרים של סיפורי המקרא.

לא, לא מדובר על התנ"ך אלא על ספר הישר, שנפתח בהקדמה מעין זו בכדי לשוות לו תחושת קדמונות וניחוח היסטורי. למעשה מדובר בחיבור עברי מתקופת הרנסאנס באיטליה בראשית המאה ה-16 (ע"פ מחקרים). החיבור הינו מהווה יצירה מימי הביניים בתחום הסיפור מחדש של המקרא תוך כדי שקלול מקורות רבים שהפכו למרכיביו. הספר מספר את סיפורי המקרא בצורה ספרותית ומעודנת תוך כדי שזירת מדרשים כחלק מן הסיפור.

רבים מן המדרשים שמוזכרים שם מוכרים לנו היום מספרות המדרש הפוריה שנתגלתה בעשרות השנים האחרונות (זוטא, אחיכר, שמעוני וכו').

אולם מספר לא מועט של מדרשים אינם נמצאים אלא בספר זה בלבד וכנראה מקורם ממדרשים שאבדו או מסורת שעברה בעל פה. מדרשים אלו מספקים מענה נאה לרבות מן בעיות פרשניות שעלו במקרא. דוגמא טובה היא שאריות על מדרש שמספר על תקופה של כ-60 שנה מחיי משה שעליה לא ידוע לנו דבר:

"...ועתה לכו ונמליכה עלינו מלך, ונשב במצור עד אשר תינתן העיר בידינו. ויבחרו בכל חיל קיקנוס ביום ההוא איש למלך, ולא מצאו בחור כמשה למלך עליהם. וימהרו ויפשיטו איש בגדיו ושליכו אותם ארצה, ויעשו בימה גדולה ויושיבו עליה את משה. ויקומו ויתקעו בשופרות, ויקראו לפניו ואמרו: יחי המלך, יחי המלך. וישבעו לו כל העם וכל השרים לתת לו אדניה המלכה הכושית אשת קיקנוס לאישה. וימליכו את משה עליהם ביום ההוא....בן עשרים ושבע שנים משה במלכו על כוש, וארבעים שנה מלך..."

מדרש זה בא כנראה להראות את הבשלתו של משה בתור מנהיג, לא רק בחצר פרעה אלא אף בכס מלכות של ממלכת כוש.